

“Preguem per tots els malalts perquè no es deixi a ningú sol, que tots rebin la unció de l'escolta, de la proximitat i de la cura. Tots podem donar-la amb una visita, una trucada telefònica, una mà estesa”.

(Papa Francesc)

El amor en el matrimonio. Crecer en la caridad conyugal

Francisco desarrolla el camino histórico del amor a partir de una reflexión sobre la caridad conyugal (nn. 120-141). Se trata del amor que une a los esposos, un amor santificado, enriquecido e iluminado por la gracia del sacramento. Es una unión afectiva, que es al mismo tiempo ternura y pasión, que mueve a los esposos a cuidar uno del otro (Cfr. n. 126), sabiendo que todo se lleva a cabo en un proceso de permanente crecimiento (Cfr. n. 134). Junto al diálogo (nn. 136-141) modalidad privilegiada e indispensable para vivir, expresar y madurar en el amor (n. 136),

El amor conyugal es una realidad dinámica, susceptible de crecimiento y maduración.

también las pasiones ocupan un lugar importante en el matrimonio.

El amor entre los esposos es un elemento esencial. No existe una definición jurídica sobre el amor conyugal, pero S. Pablo VI en la Enc. *Humanae Vitae* describió sus elementos esenciales a partir de la reflexión teológica fundamentada sobre las Escrituras y la Tradición de la Iglesia: Un amor plenamente humano, es decir, sensible y espiritual al mismo tiempo (...) Un amor total, esto es, una forma singular de amistad personal, con la cual los esposos comparten generosamente todo, sin reservas indebidas o cálculos egoístas (...) Un amor fiel y exclusivo hasta la muerte. Así lo conciben el esposo y la esposa el día en que asumen libremente y con plena conciencia el empeño del vínculo matrimonial (...). Es un amor fecundo que no se agota en la comunión entre los esposos sino que está destinado a prolongarse suscitando nuevas vidas (Cfr. n. 9).

El amor conyugal es, por lo tanto, una realidad dinámica, susceptible de crecimiento y maduración. Los esposos, con la ayuda de la gracia de Dios y con su esfuerzo están capacitados para llegar a metas altas de perfección. Las dificultades, vividas como participación en el misterio de la Cruz, pueden ser también una ayuda en este proceso. La superación de las crisis fortalece en el amor y el perdón cristiano, ofrecido y recibido, haciendo posible una continua renovación y revitalización del compromiso matrimonial.

Los esposos nunca pueden decir “basta” en su empeño de entregarse mutuamente. Por eso, a los sacerdotes nos gusta especialmente celebrar las bodas de plata y oro matrimoniales, acompañándoles en su felicidad, de manera que podamos poner a estos esposos como ejemplo y referencia para los novios y para los esposos en sus primeros años de matrimonio. La gracia del sacramento del matrimonio ha iluminado su amor a lo largo de sus vidas y se ha convertido en reflejo de la alianza indestructible entre Cristo y la humanidad.

Secretariado Diocesano de Familia y Vida de Menorca

pensaments

Son datos objetivos. En 2018, una de cada tres personas profesaba el Cristianismo: los 2.500 millones de cristianos suponían el 33% de la población mundial. En las próximas décadas, el Cristianismo seguirá sumando fieles hasta situarse cerca de los 3.000 millones. A partir de ahí, me apropio de algunos versos de *Imagine*, de John Lennon: “Quizás digas que soy un soñador.” Esa es la invitación. ¡Soñemos! Soñemos en que cada uno de esos tres mil millones de creyentes deciden, hoy, tomarse una dosis vitamínica y suplementaria de valores evangélicos. Es decir: que intensifican la coherencia de su Fe.

Soñemos que, hoy, cada uno de esos 3.000 millones de cristianos deciden no mentir, no calumniar y combatir las falacias

El mundo cambia hoy

ajenas; que deciden hacer, hoy (las reiteraciones son voluntarias), un acto de caridad; que deciden, hoy, perdonar y olvidar las ofensas recibidas; que deciden, hoy, proclamar a los cuatro vientos su credo; que deciden, hoy, dejar un rincón (quienes puedan)

de su presupuesto mensual para socorrer a tanto desheredado; que deciden, hoy, luchar de manera tangible, valiente, por el don de la vida en cualquiera de sus estadios; que deciden hoy combatir las calumnias iteradas contra la Iglesia que se formulan por doquier; que deciden hoy... 3.000 millones de personas (¡qué hermosura de sueño!) comportándose, hoy, sí, como verdaderos seguidores de Cristo... ¿Cambiaría el mundo? ¡Qué nadie lo dude! ¡Y de qué manera! ¡Y en un solo día! Acallemos, pues, las voces agoreras del “esto no tiene remedio” y comencemos, hoy, sí, hoy, a adecantar el chirinquito. Porque la herida tiene cura. Depende, tan sólo, de nosotros. De usted mismo...

Juan Luis Hernández Gomila

Diumenge XVIII de Durant l'Any

Lectura del llibre de l'Èxode 16, 2-4.12-15

En aquells dies tota la comunitat del poble d'Israel murmurà en el desert contra Moisès i Aharon. El poble d'Israel els deia: "Tant de bo la mà del Senyor ens hagués fet morir tots al país d'Egipte, quan encara sèiem al voltant de les olles de carn, i menjàvem tant de pa com volíem, Ens heu fet sortir cap aquest desert perquè tot aquest poble mori de fam." El Senyor digué a Moisès: "Mira, jo us faré ploure pa del cel. Que tothom surti cada dia a recollir-ne, però només el que necessiten per a aquell dia. Vull veure si compleixen o no el que jo els man. He sentit aquestes murmuracions del poble d'Israel. Digue'ls, per tant: Aquest vespre menjareu carn, i demà al matí tant de pa com voldreu, i sabreu que jo, el Senyor, som el vostre Déu." Aquell vespre, doncs, arribà un vol de guàtleres que cobrí el campament, i l'endemà al matí, tot el campament era ple de rosada. Quan la rosada s'esvaí, quedà per tot el desert una cosa granulada, fina com la capa de gebre que cobreix la terra. Els israelites, en veure-ho, es deien un a l'altre: "Man-hu", que vol dir, "¿Què és això?" Perquè no sabien què era. Moisès els digué: "Això és el pa que el Senyor vos dona per aliment."

Salm responsorial 77

R: **El Senyor els donà el seu blat celestial.**

Lectura de la carta de sant Pau als cristians Efes 4, 17.20-24

Lectura de l'evangelí segons sant Joan 6, 24-35

En aquell temps quan la gent va veure que Jesús no era allà i els seus deixebles tampoc, pujà a les barques i anà a cercar Jesús a Cafarnaüm. Quan el trobaren, estranyats que fos a l'altra riba, li preguntaren: "Mestre, ¿quan hi heu vingut, aquí?" Jesús els respongué: "Vos ho dic amb tota veritat: Vosaltres no em cercau pels signes prodigiosos que heu vist, sinó perquè heu menjat tant de pa com heu volgut. No heu de treballar per un menjar que es fa malbé, sinó pel menjar que es conserva sempre i dona la vida eterna. Aquest menjar vos el donarà el Fill de l'home: a ell l'ha marcat personalment Déu Pare. Ells li preguntaren: "¿Què hem de fer per obrar com Déu vol?" Jesús els respongué: "L'obra que Déu vol és que cregueu en aquell que ell ha enviat." Li contestaren: "¿Quin signe visible ens podeu donar, que ens convenci? ¿Quines obres feis? Els nostres pares van menjar el manà en el desert, tal com diu l'Escriptura: "Els donà el seu blat celestial". "Jesús els respongué: "Moisès no us va donar el blat celestial, però el meu Pare sí que us dona el pa que és realment del cel, perquè el pa de Déu és el que baixa del cel per donar vida al món." Li diuen: "Senyor, donau-nos sempre aquest pa." Jesús els diu: "Jo som el pa que dona la vida: els qui venen a mi no passaran fam, els qui creuen en mi no tindran mai set."

Lectura del libro del Éxodo 16, 2-4. 12-15

Salmo responsorial 77 R: **El Señor les dio pan del cielo.**

Lectura de la carta del apóstol san Pablo a los Efesios 4, 17. 20-24
Hermanos: Esto es lo que digo y aseguro en el Señor: que no andéis ya, como es el caso de los gentiles, en la vaciedad de sus ideas. Vosotros, en cambio, no es así como habéis aprendido a Cristo, si es que lo habéis oído a él y habéis sido adoctrinados en él, conforme a la verdad que hay en Jesús. Despojados del hombre viejo y de su anterior modo de vida, corrompido por sus apetencias seductoras; renovaos en la mente y en el espíritu y revestíos de la nueva condición humana creada a imagen de Dios: justicia y santidad verdaderas.

Lectura del santo Evangelio según san Juan 6, 24-35

En aquel tiempo, cuando la gente vio que ni Jesús ni sus discípulos estaban allí, se embarcaron y fueron a Cafarnaún en busca de Jesús. Al encontrarlo en la otra orilla del lago, le preguntaron: «Maestro, ¿cuándo has venido aquí?». Jesús les contestó: «En verdad, en verdad os digo: me buscáis no porque habéis visto signos, sino porque comisteis pan hasta saciaros. Trabajad, no por el alimento que perece, sino por el alimento que perdura para la vida eterna, el que os dará el Hijo del hombre; pues a este lo ha sellado el Padre, Dios». Ellos le preguntaron: «Y, ¿qué tenemos que hacer para realizar las obras de Dios?». Respondió Jesús: «La obra que Dios es esta: que creáis en el que él ha enviado» Le replicaron: «¿Y qué signo haces tú, para que veamos y creamos en ti? ¿Cuál es tu obra? Nuestros padres comieron el maná en el desierto, como está escrito: "Pan del cielo les dio a comer". Jesús les replicó: «En verdad, en verdad os digo: no fue Moisés quien os dio pan del cielo, sino que es mi Padre el que os da el verdadero pan del cielo. Porque el pan de Dios es el que baja del cielo y da vida al mundo». Entonces le dijeron: Señor, danos siempre de este pan». Jesús les contestó: «Yo soy el pan de vida. El que viene a mí no tendrá hambre, y el que cree en mí no tendrá sed jamás».

Jo som el pa de vida

El relat evangèlic d'aquest diumenge sembla un diàleg de sords: la gent fa preguntes estranyes, i Jesús respon altres coses. Aquest és l'estil de l'evangelí de Joan: a través d'un diàleg incoherent ens presenta la incoherència entre les nostres petites esperances i la magnitud de les promeses de Déu.

Situem-nos. La multitud que ha seguit Jesús en la travessia del "mar" de Galilea havia comprès erròniament l'acció de Jesús a la multiplicació dels pans (Jn 6,1-15); per això "volien fer-lo rei". Però Jesús fuig, i marxa tot sol a la muntanya; els deixebles, decebuts, abandonen Jesús i agafant la barca, pretenen tornar al lloc de partida: Cafarnaüm. Però no tenen èxit, perquè "el vent bufava fort". Per als deixebles és "la nit". No obstant això, en plena nit, Jesús va en la seva recerca, i, gràcies a ell, poden tornar on eren abans. (Jn 6,16-21). (Aquesta part no està recollida en el Missal).

El missatge de fons de tot aquest capítol sisè de l'evangelí de Joan, podria resumir-se així: més enllà de les nostres necessitats físiques (aliment), Déu ens ofereix participar de la seva mateixa Vida. Som "obra de Déu", som fills en el Fill. I la manera d'acollir aquesta vida és fer-nos també un do (aliment) per als altres. Passa com amb les llums elèctriques: no són res si no reben electricitat i si no escampen cap als altres la seva llum. Així passa amb els humans: vivim si estem connectats a la Font de la Vida i ens feim aliment per als altres.

La resposta que se'ns demana, indicada per les mateixes paraules que l'evangelista posa en boca de Jesús: "El que Déu vol és que cregueu en aquell que ell ha enviat". Aquí "creure" té un sentit ple: acceptar el do de Déu i correspondre des de la nostra llibertat.

Vicent Lladrés

Iconografia en claves de bóveda (19)

Guillermo Pons Pons

Foto: Toni Barber

El simbolismo cristiano del olivo

Iglesia de San Francisco de Asís de Ciutadella (I)

Las claves de las bóvedas de la antigua iglesia conventual de San Francisco de Ciutadella, parroquia desde 1877, tienen unas características diversas de las que ya hemos examinado y que figuran en otras iglesias de Menorca. Así como en las anteriormente descritas predominan el artístico colorido y la labor pictórica, aunque sea sobre relieve escultórico, las de la antigua iglesia franciscana de la ciudad menorquina del Poniente, en cambio, están esculpidas en relieve sobre piedra blanca, aunque para destacar sus perfiles se las resigue con unas finas líneas de color rojo.

En estos relieves que ornamentan las claves de bóveda del presbiterio, de la cúpula y de las naves ojivales de esta iglesia, más que figuras de santos o representaciones de ángeles, figuran sím-

bolos e inscripciones alusivas a temas propios de la antigua espiritualidad franciscana.

La primera clave, situada en la cúpula, es muy diversa y sin duda muy posterior

a las restantes, porque ostenta el escudo familiar de una casa señorial de mucho arraigo en la ciudad, o sea la familia de Olives, bienhechora de la Orden. El principal emblema del escudo consiste en un brazo que sostiene un ramo formado por tres ramas de olivo y la inscripción *Olivas habebis in omnibus terminis tuis*, alusiva a la abundancia de olivos o acebuches en toda la cuenca mediterránea. San Agustín en uno de sus muchos sermones decía: «Si obráis bien no floreceréis como el heno en la travesía de este mundo, sino como el olivo que está verde aún en invierno, y se dirá por vuestra boca: yo soy como el olivo fructífero en la casa de Dios. Y mira lo que sigue: He esperado en la misericordia de Dios, no en la inseguridad de las riquezas» (Sermón 51, 23).

notícies nostres

Celebració de la Primera Jornada Mundial dels Avis i la Gent Gran

Diumenge passat, Solemnitat de Sant Jaume, vam celebrar també la Primera Jornada Mundial dels

Avis i la Gent Gran amb una missa solemne presidida pel bisbe Mons. Francesc Conesa a la Catedral, en la qual van parti-

cipar un gran nombre de fidels i membres del grup de Vida Creixent de Menorca.

Aquesta jornada mundial que ha estat instituïda pel Papa Francesc es celebrarà cada any el quart diumenge de juliol, en la proximitat de la memòria de Sant Joaquim i Santa Anna, els avis de Jesús. El nostre bisbe es va adreçar als fidels i, molt especialment, a la gent gran expressant el paper tan important que tenen els nostres majors tant en la societat com en la vida de l'Església. Mons. Francesc va recordar-los que el Senyor sempre està amb ells, acompanyant-los, i que ells són essencials en la gran tasca d'anunciar avui a Jesús a les noves generacions, i de compartir amb els més joves el somni d'un món nou, en el que creixi la justícia, la pau i la solidaritat.

Bisbat de Menorca

Pregària missionera 2021: "En mans de Déu, en Mans de Maria"

Dimecres 11 d'agost us convidam a participar a la pregària missionera que es celebrarà a les 20 h al Santuari de la Mare de Déu del Toro. Si preferiu anar en autobús, podeu contactar amb el Bisbat al 971 380 343 (horari de 9 a 15 h). En acabar la pregària tornada cap als diferents pobles.

Mor el P. Juan José Genovard Clar, missioner menorquí dels Sagrats Cors

El passat 11 de juliol va morir als 89 anys el Pare Juan José Genovard Clar, missioner menorquí dels Sagrats Cors. Va dur a terme gran part de la seva tasca missionera a Puerto Rico; a la diòcesi de Caguas va destacar per impulsar diversos projectes pastorals, el Centre Diocesà de Formació, l'escola de pares i mares, entre d'altres. Els últims anys va viure a la residència que les Germanetes dels Ancians Desseparats tenen a Cupey. Descansi en pau.

Mn. Josep Salord i Farnés (1911-1970) (7)

JOSEP SALORD I FARNÉS I LA LITERATURA

Un dels interessos culturals de mossèn Josep Salord va ser, sense cap dubte, la literatura, tal i com ho testimonien els seus intercanvis epistolars, especialment amb Francesc de Borja Moll. La conformació de la seva biblioteca és també una prova d'aquest interès per la literatura, i específicament, per la literatura catalana. Podem distingir tres apartats pel que fa a l'estudi i divulgació de la literatura: el paper de Salord com a editor, com a divulgador, amb articles breus, sobretot centrats en la literatura dedicada a la Verge Maria i a la passió i a Ramon Llull i com a conferenciant.

De la seva faceta com a editor, cal tenir present que el seu objectiu no és estrictament literari, sinó que té la voluntat de posar a l'abast alguns textos fonamentals relacionats amb la història de Menorca. El primer text que edita és *L'acta de Constantinoble* (1954 i 1958), transcripció del text conservat al *Llibre Vermell*. El segon text editat per Salord és *La reconquesta de Menorca* (1958). Es tracta de l'edició de la crònica de la conquesta de Menorca continguda a les *Cròniques d'Espanya* de Pere Miquel Carbonell. El tercer text que editarà és el document conegut com a *Pariatge* (1960).

Els primer article relacionat amb la literatura mariana és de l'any 1949: *El sant traspàs de la Mare de Déu*¹. Allà fa referència al text publicat per Camps i Mercadal al seu *Folklore*. Es planteja recollir altres versions menorquines (cosa que va fer) i editar-lo (i això encara està per fer).

El tema marià és especialment present en els articles publicats per Salord a *El Iris* a la dècada dels 50. Així, si un any abans de la proclamació del dogma de l'Assumpció havia publicat l'article sobre el Sant Traspàs, un any després publicava *El misterio de la Asunción en los poetas valencianos del siglo XV* (8 de setembre de 1951). També trobem la temàtica mariana en el següent article aparegut també a *El Iris* el 18 de maig de 1952, *Mediación universal de la Virgen en el libro de Les Trobes*. En aquest article trobem la primera referència a l'obra de Ramon Llull, al qual dedicarà dos altres articles, *La plegaria del Beato Ramón Llull* (*El Iris*, 23 d'octubre de 1954) i *Una lliçó eucarística del Beat Ramon Llull*. (*El Iris*, 9 de maig de 1959), textos en els quals reivindica la figura del beat mallorquí. I seguint amb el tema de Maria i la Passió, publica també a *El Iris*, l'1 d'abril de 1953, el *Retablo poético de la Piedad en nuestra literatura medieval*. Un últim article sobre un text literari, relacionat també amb la passió, és la publicació a *El Iris*, el 23 de maig de 1959, de les *Cobles del Sant Sagrament de l'Altar*. Només publica el text, sense res més que alguns aclariments lingüístics. Es tracta d'un text anònim publicat per primera vegada a València, a principis del segle XVI.

Clourem aquesta aproximació als treballs de mossèn Salord relacionats amb la literatura amb una referència breu a tres conferències que esperem veure publicades.

El 12 de maig de 1959 pronunciava al Cercle Artístic una conferència titulada *Ausias March, la seva vida i la seva obra*, amb motiu del 500è aniversari de la mort del

Josep Salord en un moment de distensió.
Arxiu Limón Pons.

poeta. La segona de les conferències és *Ramon Llull, literat i creador de la llengua literària* pronunciada l'any 1965, en plena polèmica pel tema de la llengua a la litúrgia. La tercera és *La història i el significat dels Jocs Florals, amb motiu dels jocs florals del cercle artístic*, el maig de 1966. Es tracta del discurs de mantenidor dels Jocs Florals celebrats al «Círcol Artístic» de Ciutadella, amb motiu del seu 75è aniversari, l'any 1966.

Josep Salord i Farnés, al llarg d'aquests anys que hem resseguit, es mantindrà fidel a les seves idees, i combatrà activament a qui volia, en aquella època difícil, sotmetre una llengua i una cultura a una altra llengua, i a una altra cultura, considerant-la superior. Salord s'esforçarà per convèncer els seus coetanis que una llengua és tan rica com una altra, que una cultura és tan digna com una altra, i que mai s'haurien de disputar, sinó que haurien de ser complementàries. I que la llengua és el gran tresor que hem heretat i que hem de transmetre. I és trist que això, després de 50 anys de la mort d'aquell gran home, encara estigui en discussió.

¹Aquest article apareix signat Josep Salord Farnés, Pbro. Ecónomo de San Cristóbal. La resta d'articles, apareguts a *El Iris*, van signats generalment amb un pseudònim, Jordi March. Aquest pseudònim procedeix sense dubte de Es Migjorn Gran, on hi ha Sa Torre Vella d'en Jordi March.

Josep Salord a la inauguració del carrer Àngel Ruiz i Pablo de Ciutadella el 1956, amb la presència, entre d'altres familiars de l'escriptor, del seus fills Catalina i Jesús Ruiz Manent a la dreta de la imatge.
Autor desconegut. Fons Bep Al lès- Setmanari *El Iris*. Arxiu d'Imatge i So de Menorca-CIM.

Antoni-Joan Pons